

RIKSORGANISATIONEN FÖR KVINNOJOURER OCH TJEJJOURER I SVERIGE

Förslag till överenskommelse mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, 2008-06-02

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, är en feministisk organisation vars uppgift är att verka mot alla former av sexualiserat våld mot kvinnor och barn. Det innefattar bland annat misshandel, våldtäkt, könsstympning, sexuella övergrepp och trakasserier, pornografi samt prostitution. Även människohandel för sexuella ändamål och sexualiseringen av det offentliga rummet ingår i Roks arbetsområde.

Roks verksamhet fokuseras kring tre områden; medlemmar, opinionsbildning och samarbete. Området medlemmar innebär den inåtriktade verksamheten, som bland annat innefattar stöd och service till medlemsjourerna, intern utbildning och erfarenhetsutbyten samt informationsspridning. Opinionsbildning bedrivs genom olika utåtriktade aktiviteter, exempelvis tidningen Kvinnotryck, Roks hemsida, extern utbildning, mediekontakter och konferenser. Den kunskap vi har och sprider kommer dels från medlemsjourernas erfarenheter, dels från aktuell forskning. Under samverkan ingår samarbete och erfarenhetsutbyte med andra ideella och professionella aktörer, både nationellt och internationellt.

Roks utgångspunkter

Roks medlemsjourer har i 30 år arbetat med skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor och barn. Den erfarenhet organisationen har efter alla dessa år är att om alla våldsutsatta kvinnor och barn ska få bästa möjliga skydd och stöd krävs gemensamma insatser. Kvinnojournernas och tjejjournernas uppgift och roll räcker inte alltid till. Därför är det av grundläggande vikt, om Roks ska kunna genomföra sitt uppdrag, att relationerna till det offentliga; kommun, landsting och stat, fungerar på ett bra sätt.

Målet att mäns våld mot kvinnor och barn upphör, kräver även det en bred samverkan på alla nivåer i samhället.

Roks välkomnar därför den dialog som har landat i förslaget till överenskommelse mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området.

Överenskommelsen som helhet

Roks anser att överenskommelsen i sin helhet tar upp viktiga frågor och delvis tydliggör rollfördelningen mellan det offentliga och de idéburna organisationerna. Det är även betydelsefullt att regeringen i överenskommelsen uppvärderar de idéburna organisationernas arbete och samhällsinsats.

Men Roks inser också att överenskommelsen först kommer få riktigt stor betydelse när/om den implementeras i landets kommuner. Därför vill Roks poängtera vikten av att se överenskommelsen på nationell nivå som ett första steg och betona vikten av att regeringen ser till att skapa goda möjligheter för implementering. Annars riskerar överenskommelsen att bli en

Postadress	Telefon	Telefax	E-post	Hemsida	Postgiro	Org.nr
Roks Hornsgatan 66, 1 tr 118 21 Stockholm	08-4429930 08-4429933 (för jourer)	08-6127325	info@roks.se	www.roks.se	4906279-7	802012-5111

pappersprodukt. Roks ser också att riksorganisationen har i uppgift att sprida kunskap om överenskommelsen och att uppmuntra medlemsjourerna att använda den i samtal med kommunen angående kvinno- och/eller tjejjourens verksamhet och bidrag.

Roks skulle vilja att skrivningarna när det gäller regeringens åtaganden och åtgärder skärptes. Genomgående skulle Roks vilja veta *hur* regeringens åtaganden och åtgärder ska genomföras, inte bara att regeringen ska ”verka för”, ”främja” eller ”utveckla”.

Roks vill poängtera vikten av skrivningen i regeringens utgångspunkt ”Den ideella sektorn är en resurs för att utveckla välfärden – inte en potentiell besparingsmöjlighet.” Roks anser att meningen ska lyftas fram tydligare i överenskommelsen. Det är speciellt viktigt så den inte försvinner då lokala överenskommelser, förhoppningsvis, ska tas fram.

Principernas relevans och innehåll

De sex principerna täcker på ett bra sätt in de spektra av behov och verksamheter som ryms i de idéburna organisationerna, och även specifikt i Roks. Många delar i överenskommelsen tangerar Roks värdegrund.

Roks vill särskilt lyfta fram några aspekter i fyra av principerna. Först och främst är Roks mycket positiv till att den idéburna sektorn får ett erkännande av vår viktiga roll i samhället genom principen om självständighet och oberoende. I samma princip vill vi även framhålla vikten av sista stycket, som slår fast att vår roll som röstbärare, i Roks fall för våldsutsatta kvinnor, tjejer, och barn, aldrig kan riskera samverkan eller ekonomiskt stöd. Vikten av att inte villkora bidrag till föreningar utifrån deras politiska eller andra åsikter kan inte nog betonas.

Principen om kvalitet är den för Roks svåraste principen att ta ställning till. Självklart värnar Roks om kvaliteten i kvinnojourernas och tjejjourernas arbete. En av riksorganisationens viktigaste uppgifter följer detta; att utbilda, vidareutbilda och på olika andra sätt ge stöd för jourernas arbete. Senaste nyheten är Roks etiska riktlinjer som organisationen antog på årsmötet i april i år.

Men det är samtidigt motsägelsefullt hur principen om självständighet och oberoende går ihop med principen om kvalitet. Speciellt tydligt blir det om regeringens åtgärder under principen också tas med. I principen skrivs organisationernas självständighet och tolkningsrätt när det gäller kvalitet ut tydligt: ”De idéburna organisationerna definierar kvaliteten i sin egen verksamhet” (sid. 18). Det är viktigt. I de idéburna organisationernas åtaganden under principen framgår att vi ska ”utveckla metoder för att mäta kvalitet och resultat som återspeglar de idéburna organisationernas roll, särart och mervärde” (sid.30). Det ställer sig Roks helt bakom. Frågan är hur detta ska tolkas då två av regeringens åtgärder är ”att verka för att statliga myndigheter följer upp och utvärderar även insatser som genomförs av den ideella sektorn inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården” samt ”att verka för att kvalitetsindikatorer utvecklas som mäter vad den ideella sektorn utför inom socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens områden” (sid 23). Roks ställer sig tveksam till att regeringen genom statliga myndigheter ska utvärdera samt ta fram kvalitetsindikatorer för de idéburna organisationerna.

Roks anser att tolkningsföreträdet över de idéburna organisationernas arbete och kvalitet bör ligga hos organisationerna. Det är inte säkert att exempelvis den lokala kvinnojouren och kommunen definierar kvalitet på samma sätt. Vidare är kvalitet, åtminstone till stor del, kopplat till resurser. Roks inser vikten av att utvärdera verksamheterna och arbeta med metodutveckling och föreslår därför att regeringen åtar sig att avsätta medel till forskningsprojekt som organisationerna kan söka i samarbete med forskare.

Vidare anser Roks att skrivningen kring principen om öppenhet och insyn är lite otydlig. Det är svårt att veta vilka konsekvenser den kan få för Roks och medlemsjourerna. Roks har exempelvis redan sett att kommuner tvingat in en person från kommunpolitiken eller socialtjänsten i kvinnojourernas styrelser. Självklart ska vi redovisa bidrag och verksamheten på ett sätt som ger bidragsgivare och andra intresserade bra insyn. Det finns också en mycket viktig skyddsaspekt för de kvinnor och barn kvinnojourerna och tjejjourerna arbetar med. Därför vill Roks lyfta fram vikten av skrivningen i principens sista stycke "... inte heller medför skada för brukare, frivilliga, anställda, tredje part eller den inre demokratin." (sid. 19). Det är mycket viktigt att organisationernas integritet respekteras.

Slutligen några funderingar kring principen om dialog. Roks ställer sig helt bakom skrivningen i principen. Det som är viktigt att poängtera, och som inte tas upp, är att en dialog mellan idéburna organisationer och stat eller kommun aldrig kan genomföras på jämlika villkor. Det finns ett tydligt maktförhållande där organisationer alltid kommer att befinna sig i en underordnad position. Detta behöver inte vara ett hinder för dialog och/eller samverkan, men det är en aspekt som är viktigt att ha kännedom om och våga tala om. Roks har utvärderat regeringens satsning på medel till kvinnojoursverksamhet år 2006 med speciellt fokus på samverkan mellan medlemsjourerna och kommunerna samt länsstyrelsen. Den är ett bra exempel på hur samverkan kan se ut i praktiken och utvärderingen tar även upp just denna fråga. Undersökningen bifogas. (2007 års satsning utvärderas också och kommer att vara klar inom kort.)

Åtagandenas och åtgärdernas innebörd

Roks skulle vilja att skrivningarna när det gäller regeringens åtaganden och åtgärder skärptes. Genomgående skulle Roks vilja veta *hur* regeringens åtaganden och åtgärder ska genomföras, inte bara att regeringen ska "verka för", "främja" eller "utveckla". Om det är omöjligt att i nuläget tydliggöra åtaganden och åtgärder ytterligare föreslår Roks att relevanta idéburna organisationer bjuds in inför att direktiv ska skrivas gällande samtliga åtgärder som föreslagits. Ett sådant förfarande skulle vara i överenskommelsens anda och visa att regeringen menar allvar med principen om dialog.

När det gäller åtaganden och åtgärder under principen om öppenhet och insyn vill Roks betona vikten av att på ett tidigt stadium då frågor diskuteras inom regeringen och/eller direktiv ska skrivas som rör vårt verksamhetsområde, bjuda in de idéburna organisationerna till dialog. Det skulle verkligen vara ett sätt för regeringen att uppvärdera organisationernas roll i samhället och visa på medvetenhet om att vi har betydelsefull kunskap och erfarenhet i frågor och som rör vårt verksamhetsområde. Roks är övertygad om att båda parter har mycket att vinna på ett sådant förfaringsätt. Roks är därför besviken på att det endast finns en åtgärd under denna princip och att den är otydligt formulerad "att utveckla remissförfarandet och informera om aktuella utredningar som rör idéburna organisationer" (sid 25).

Det åtagande under principen om mångfald som tar upp att regeringens ska verka för fri konkurrens anser Roks gå emot överenskommelsens anda som annars betonar de idéburna organisationernas särart. Att exempelvis en kvinnojour skulle konkurrera på likvärdiga villkor med andra aktörer inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården anser Roks vara omöjligt. Ska upphandlingarna endast handla om vem som kan leverera till lägsta pris? Det skulle vara mycket olyckligt om all den kunskap och erfarenhet som kvinnojourerna har efter 30 års arbete med våldsutsatta kvinnor och barn inte vägde tungt. Det är även viktigt att de kommunala tjänstemän som handlägger ärenden såsom avtalsskrivningar och upphandlingar har kunskap om idéburna organisationer samt tar hänsyn till vår särart och kvalitet.

Roks är positiv till skrivningen av de idéburna organisationernas åtaganden. Roks kommer att samarbeta med de andra organisationerna (exempelvis inom ramen för Forum för frivilligt socialt arbete) för att leva upp till åtaganden. En del av riksorganisationens egna åtaganden tangerar även överenskommelsen. Exempelvis har Roks precis, efter ett årsmötesbeslut 2008, påbörjat arbetet med att tillsätta en arbetsgrupp som ska arbeta med kvalitetssäkring på kvinnojourerna och tjejjourerna. Det är ett stort arbete som måste ta hänsyn till jourernas möjligheter att arbeta utifrån de betydande resursskillnader som fortfarande finns.

Framgångsfaktorer för genomförande och uppföljning

Som tidigare tagits upp är fortfarande den stora frågan vad överenskommelsen kommer att betyda i praktiken, på lokal nivå, för Roks kvinnojourer och tjejjourer. Om överenskommelsen ska bli framgångsrik krävs att den nationella skrivelsen leder till lokala överenskommelser - *i samma anda*.

Kommunernas självständighet är inte oproblematiserad för kvinnojourerna och tjejjourerna. Det övergripande hindret, som Roks ser det, för kvinno- och tjejjourernas utveckling av sitt arbete för våldsutsatta kvinnor, tjejer och barn är att kommunerna själva kan definiera problemet med mäns våld och besluta om insatsernas omfattning. Det leder till att möjligheterna att få skydd och stöd som våldsutsatt idag är beroende på var man bor i landet. Regering och riksdag har under flera år varit tydliga med att mäns våld mot kvinnor är en prioriterad fråga. Tyvärr är Roks erfarenhet att många av landets kommuner inte är alls lika tydliga.

Därför är det mycket viktigt att en funktion till stöd för implementeringen samt uppföljning upprättas. En struktur behöver byggas upp och ordentligt med resurser måste tillsättas. Sverige bör ta lärdom av Englands arbete med "Compact" som tydligt visar vikten av en struktur och resurser. Roks föreslår att ett kansli med representanter för både de idéburna organisationerna och regeringen startas. Kansliets uppgift ska vara att underlätta och stödja implementeringen av överenskommelsen genom att vara ett stöd för organisationer och kommuner som ska påbörja arbetet med lokala överenskommelser. Kansliet ska också kunna ta emot och behandla rapporter från organisationerna om brott mot överenskommelsen. Slutligen bör kansliet följa upp och utvärdera arbetet med överenskommelsen årligen, både nationellt och lokalt.

Det är också av mycket stor vikt att överenskommelsen förankras hos samtliga riksdagspartier så den inte riskerar brytas av en eventuell ny regering. Den här typen av överenskommelser kräver långsiktighet.

Övrigt

Kommunerna ska inte kunna se denna eller eventuella framtida lokala överenskommelser som ett sätt att avsäga sig ansvaret för att våldsutsatta kvinnor och barn ska få skydd och stöd. Det ska tydligt framgå att ansvaret alltid ligger på kommunen, även om kvinnojouren och tjejjouren praktiskt utför en stor del av arbetet. Det är därför viktigt att regeringen och Sveriges kommuner och landsting sprider kunskap om socialtjänstlagen. Roks föreslår att en utvärdering görs under de närmaste åren av hur skärpningen av 5 kap. 11 § efterlevs i kommunerna.

I detta ärende har Ann-Sofie Sterio, vice ordförande, och Lina Ploug, f.d. ordförande, varit föredragande. Ordförande Gunilla Westny har varit beslutande.

Gunilla Westny
Ordförande i Roks